

Varför är nyheter så ofta negativa?

– om hur journalistiken kan ge en rättvisande bild av världen

Rouzbeh Djalaie*

”Vi skriver om flygkraschen, inte om alla lyckade landningar. Vi skriver om patienten som blev felopererad, inte om alla de som opererades korrekt.”

Så skrev *Göteborgs-Postens* redaktion i ett försök att svara på kritik från läsarna om att tidningen hade för många negativa rubriker. Och Göteborgs-Posten är inte ensam om att ha en publik som upplever att journalistiken ofta beskriver världen i negativa termer.

Problemet har uppmärksammats av publicservicebolagen *Sveriges Radio* och *Sveriges Television* också.

När publiken upplever att medierna har för många negativa nyheter blir den mindre benägen att ta del av nyhetsflödet. Eller som *Danmarks Radios* nyhetschef **Ulrik Haagerup** sa i en intervju med *Yles* svenska sändningar: ”Publiken orkar inte bara se på elände hela tiden.”

---

* Rouzbeh Djalaie är journalist och agendaredaktör vid P4 Stockholm.

Göteborgs-Postens svar till sina läsare kanske låter aningen förenklat och hårt. Men det här var 2008. Tidningskrisen hade inte slagit till än. De stora tidningshusen hade råd med att på ledarsidan läxa upp sina läsare.

Danmarks Radio och de svenska publicservicebolagen valde delvis en annan väg och började skruva på journalistiken för att göra den mer konstruktiv. Men det svar Göteborgs-Posten gav sina läsare baserade sig samtidigt på själva den vedertagna definitionen av vad en nyhet är.

En nyhet är en händelse som avviker från det normala. Inte alla flygplan som landar utan det plan som kraschar.

Det är vad studenterna lär sig på journalistutbildningarna. Närhetsprincipen, allmänintresset och avvikelserna från det som uppfattas som det normala. Och den avvikelserna är huvudsakligen av negativ karaktär. Ett missförhållande är ju per definition negativt och en av de mest grundläggande delarna av journalisternas uppdrag är att uppmärksamma och granska missförhållanden. Fokus på politikerna som fifflar, inte på alla politiker som inte gör det.

Men om publiken då är trött på eländesrapportering, är det möjligt för oss journalister att fortsätta att granska och avslöja missförhållanden utan att tappa vår publik?

Och vad är annars alternativet? Sluta granska? Berätta enbart solskenshistorier och positiva nyheter? Försköna verkligheten?

***

I början av 2000-talet var jag själv en av de mediekonsumenter som började tröttna på det som jag upplevde som dominansen av negativa nyheter i min lokaltidning och riksmidier. Jag var nyinflyttad i ett bostadsområde i Stockholmsförorten *Skärholmen*. Jag ville genom medierna bilda mig en uppfattning om min nya bostadsort. Jag ville veta hur det är att bo där, hur lokalsamhället mår och hur det låg till med saker och ting i min stadsdel; jag ville ta reda på vad normal-tillståndet i Skärholmen var för att som boende kunna förhålla mig till det. Men mycket av det jag fick från min lokaltidning var avvikelserna från det normala: kioskrånen, våldtäktsförsöket, misshandeln – de negativa avvikelserna.

Lite hårdraget kan man säga att min lokaltidning presenterade de avvikande händelserna som normal-tillståndet genom att återge och upprepa en viss skärva av den verklighet som fanns i lokalsamhället.

Att läsa min lokaltidning gav en nedslående känsla som fick en att sluta läsa.

Jag träffade andra som upplevde att rapporteringen från området hade för mycket fokus på blåljusjournalistik.

”Jag vill inte skrämma min gamla mor”, sa en bekant till mig som var på besök i sitt barndomshem i Skärholmen. ”Hon kommer inte att våga ens gå till Ica om jag läser rubrikerna i lokaltidningen för henne.”

Blåljusrubriker om senaste våldtäktsförsöket och kioskrånet dominerade förstasidan. Den gode sonen hittade på goda nyheter som han läste högt för sin mor.

Han skonade sin mamma från negativa nyheter.

Men jag ville inte bli skonad. Jag ville inte ersätta allt i tidningen med goda nyheter.

Jag ville ha hela bilden eller, som Ulrik Haagerup uttryckte det i intervjun med Yle, ”se världen med båda ögonen”.

Jag skrev inte insändare eller ringde och klagade. Jag ville undersöka själv om det var möjligt för journalistiken att komma närmare verkligheten, att kunna skildra den mer nyanserat, ”med båda ögonen” utan att det för den sakens skull blir platt och uddlöst. Jag ville veta om en nyhet måste vara negativ för att hamna i tidningen och om det finns flera sätt att arbeta med en negativ nyhet. Jag ville veta om det är möjligt för journalistiken att ge hela bilden eller om det åtminstone är eftersträvansvärt.

Jag planerade att starta en lokaltidning, *Södra Sidan* (som senare skulle bli en del av *Direktpress*). Och jag började med att i princip googla fram hur journalister arbetar. Frågor som jag visste många andra tidningsläsare också hade: hur går ett redaktionsmöte egentligen till? Var kommer nyhetstipsen ifrån? Hur värderas och prioriteras nyheterna?

Rubriksättning, intervjuteknik, allt.

Jag kom över en redaktionsmanual som pedagogiskt beskrev vilka beståndsdelar en bra förstasida ska ha för att locka till läsning. Nyckeln var brott. Brott lockar till läsning visade journalisternas egna undersökningar. Och där ska finnas med ett brottsoffer, en utsatt person.

Så definitionen på en nyhet är att den är negativ och redaktionerna menar att en negativ nyhet lockar läsare.

***

Ja brott lockar till läsning. Att läsa en blåljus-rubrik i en tidning är nästan som att se på när en person blir påkörd av en bil.

Händelseförloppet utvecklar sig framför dina ögon och du kan inte släppa det med blicken. Men det innebär inte att du vill att fotgängaren ska mejas ner av bilen. Du hoppas och vill se bilen bromsa i sista sekund eller fotgängaren stoppas av någon annan. Du vill att något hindrar olyckan. Du vill se en annan utgång, en lösning. Helst en hjälte.

Du vill veta om planet kraschade men du vill också veta varför. Du vill veta hur vanligt det är att flygplan kraschar och du vill veta vad som görs för att förebygga det. Och helst vill du höra om planet som höll på att krascha men räddades.

Vi startade tidningen och 2010 fick vi på Södra sidans redaktion tips om att antalet anmälda fall av uppfostringsvåld mot barn, barnaga, hade slagit rekord i stadsdelen. En avvikelse, negativ sådan. Vi hade siffrorna. Vi hade tjänstemännen som kunde berätta om det. Det är lätt att se rubrikerna framför sig:

”Allt fler barn utsätts för våld hemma”

”Barnaga ökar i Skärholmen”

Det är en nyhet som är viktig och engagerar läsarna. Barn. Våld. Skärholmen. Ord som lockar. Vi kunde ha stannat där.

Men läsare stannar inte där. Vi journalister gör ofta det men inte publiken. Den upprörs över att barn far illa och den vill veta orsakerna för denna negativa avvikelse. Den vill veta hur det den negativa utvecklingen

kan stoppas. Vi drog in föräldrar, forskare, barn och politiker i samtalet. Perspektiven möttes. Gemensamt var deras vilja att få stopp på barnaga. Det var lösningarna som de sökte.

Vi gjorde vårt jobb och berättade om missförhållanden. Men vi höll oss kvar i den negativa nyheten. Vårt jobb var inte att ta fram lösningar.

Men vi satte den i ett sammanhang och vi lät de berörda och andra diskutera lösningar. Kommunala utbildningar för föräldrar, information om barns rättigheter, föräldragrupper som stöder varandra ...

Fokus på de berördas röster och lösningsorienteringen gjorde att vi som en liten lokaltidning lyckades närma oss de mest negativa och svåraste ämnena som ungdomsbrottslighet, skolegregation, hedersvåld och barnaga.

Det här var 2006. Begreppet konstruktiv journalistik användes knappast i Sverige. Men det var det vi sysslade med.

***

Idag är det allt fler mediehus som på olika sätt och i olika grader jobbar med konstruktiv journalistik. 2017 fick Sveriges Radios *Ekot* det nyinstiftade priset *Global Constructive Journalism Award* för satsningen #tiomiljoner. Satsningen ville lyfta fram fler röster och perspektiv och få igång en lösningsfokuserad diskussion lyssnare emellan. *P4 Stockholm* har under de senaste åren hållit publika möten, utsändningar med lösningsorienterade samtal kring ett stort antal

ämnen; från vardagliga frågor som kollektivtrafik till svåra och ”negativa” ämnen som otrygghet och döds-skjutningar.

Men det finns både klara vinster och fallgropar när det gäller konstruktiv journalistik.

1. **Solskenshistorier.** Den vanligaste kritiken mot konstruktiv journalistik och kanske dess vanligaste fallgrop. Nej. Konstruktiv journalistik handlar inte om att undvika de negativa svåra nyheterna och fokusera på solskenshistorier. Det handlar i grunden om en så enkel sak som att ta nyheten om missförhållanden och vrida vinkeln ett varv till, tänka ut fler perspektiv, ställa oväntade frågor, fler hur-frågor än vad-frågor, lösnings- och ansvarsfrågor både till politiker och medborgarna.
2. **Ovana och tidsbrist.** Fler frågor, oväntade frågor och fler perspektiv ställer nya krav på oss journalister. Det är också tidskrävande. förutsätter också att reportern får mer tid
3. **Projektsjuka.** Mångfald, konstruktiv journalistik ... Mediehusen är trendkänsliga. De har en tendens att röra sig flockvis och åt samma håll. Alla vill ha sin konstruktivjournalistik-satsning. Konstruktiv journalistik börjar inte och slutar med ett projekt. Det är snarare ett förhållningssätt och tänkande än en särskild satsning.
4. **Aktivism.** Vi journalister ska inte driva frågor. Vi ska ta ställning mot rasism och för mänskliga rättigheter men vi ska inte ta ställning i andra frågor. Konstruktiv journalistik med lösningsfokus inne-

bär inte att vi ska föreslå lösningar. Vi ska låta de berörda och andra komma med förslag på lösningar. Finns det alternativa lösningar på andra håll kan vi berätta.

5. **Snäll-journalistik.** Konstruktiv journalistik är inte samma sak som positiv journalistik. Konstruktiv journalistik innebär inte att vi som journalister slutar ställa svåra frågor eller blir snällare. Jag skulle säga tvärtom. Vi ska ställa fler svåra frågor och göra det till fler personer. Det är inte bara skolpolitikerna som ska svara på hur skolan ska lyftas. Utan också föräldern som klagar.

Ja, nyheter i dag är ofta negativa. För enligt medie-logiken lockar den typen av nyheter – särskilt brott – publiken. Det är också tidseffektivt och enklare för redaktionerna med den typen av rapportering. Men när detta negativa fokus sätts i system av en hel uppmärksamhetsindustri är risken enorm att vår världsbild förvrängs. Och på lång sikt tappar vi också publik. För deras vardag och de dilemman som de handskas med är ofta långt mer komplicerad och mångfacetterad än hur medierna skildrar den. Då behövs en journalistik som tar steget vidare och anstränger sig för att agera konstruktivt och nyanserat. Inte bara söka största möjliga uppmärksamhet genom de största gesterna.